

**Zápisnica zo 6. zasadnutia výboru Slovenskej sociologickej spoločnosti pri SAV,
ktoré sa uskutočnilo dňa 18. októbra 2023 od 16:15 hod.
v budove SAV na Klemensovej 19, Bratislava a online cez platformu Zoom**

Prítomní: Z. Kusá, M. Zeman, R. Hofreiter, K. Čukan, D. Moravčíková, G. Brutovská, J. Strussová;

Ospravedlnení: M. Čambáliková, J. Hankovský

Hostia: D. Alieva, (vedúca sekcie sociologickej teórie; M. Bahna, riaditeľ SÚ SAV

PROGRAM:

- 1) Otvorenie, určenie zapisovateľa a overovateľa
- 2) Príprava konferencie *Spolupráca, konflikt a legitimita v spoločnosti - 11. slovenské a české sociologické dni*
- 3) informácia o činnosti sekcií SSS pri SAV a informácia o činnosti pracovných skupín (ročný odpočet uznesení VZ SSS pri SAV)
- 5) Rôzne
- 6) ukončenie

Bod 1 Otvorenie schôdze

Zasadanie prebiehalo hybridnou formou. Otvorila ho predsedníčka Z. Kusá a konštatovala, že výbor je uznášaniaschopný. Za zapisovateľku navrhla G. Brutovskú a ako overovateľa R. Hofreitera. Návrh bol prijatý. Keďže G. Brutovská mala problémy s pripojením, časť zápisu prevzala D. Moravčíková.

Bod 2 Príprava konferencie

Výbor prerokoval doterajšiu prípravu konferencie. Prebehla diskusia ohľadom výšky konferenčného príspevku vzhľadom k možnosti ne/poskytnutia dotácie (800 EUR) zo zdrojov SAV. Výška konferenčného poplatku v plnej výške je kalkulovaná ako rozdelenie nákladov na prenájom priestorov, občerstvenie a obedy a večere poskytované pre 60 účastníkov počas dvoch konferenčných dní (celkové náklady na uvedené položky a cenník KC sú 6114 eur). Z. Kusá predložila dva varianty výpočtu konferenčného poplatku tak, aby mohol mať aj zníženú úroveň pre ekonomicky neaktívnych účastníkov konferencie (odhad: 20 osôb). Po diskusii výbor odsúhlasil konferenčný poplatok v dvoch výškach – pre ekonomicky neaktívnych účastníkov konferencie vo výške 50 EUR a pre ekonomicky aktívnych účastníkov o výške 130 EUR. Náklady pozvaných prednášateľov (konferenčný poplatok, ubytovanie a v prípade potreby aj cestovné) bude hradiť SÚ SAV z mimorozpočtových prostriedkov.

Z. Kusá informovala, že v kongresovom centre SAV môže byť ubytovaných 45 hostí (v prípade jednotlivého ubytovania). Preferovaní budú pozvaní prednášatelia, garanti sekcií a ďalší uchádzači, ktorí sa zúčastnia celej konferencie. V spolupráci s kongresovým centrom zistí a dohodne ďalšie vhodné možnosti ubytovania v jeho blízkosti.

Z. Kusá informovala, že na publikovanú výzvu navrhnúť sekcie konferencie reagovalo 12 dvojíc, respektíve trojíc garantov. Zoznam sekcií s anotáciou zamerania a garantmi je súčasťou prílohy zápisnice. Výbor vzal informáciu na vedomie. Diskutovalo sa o návrhu zriadiť osobitnú otvorenú sekciu pre záujemcov, ktorí sa tematicky nedokážu zaradiť do

navrhovaných sekcií. Táto sekcia, tzv. voľný prúd doplní v prípade potreby tri súbežne bežiace rokovania v sekciách. Výbor sa dohodol, že garantmi sekcie a zodpovednými za výber zaslaných návrhov príspevkov budú R. Hofreiter, Z. Kusá, J. Strussová a H. Kubátová. V prípade viacerých tematicky blízkych príspevkov sa voľný prúd môže rozdeliť na niekoľko po sebe nasledujúcich sekcií.

Členom výboru a prítomným hosťom bola predložená informácia o pozvaných plenárnych prednášateľov a témach ich prednášok. Z 12 prednášateľov, ktorí akceptovali pozvanie, šiesti už zaslali konečný názov prednášky aj s abstraktom (zoznam je súčasťou prílohy zápisnice), ostávajúci Z. Kusá ešte raz osloví. Výbor uvedenú informáciu zbral na vedomie.

Ďalším krokom podľa schváleného harmonogramu prípravy konferencie (21. 6. 2023) je zverejnenie výzvy na prihlasovanie príspevkov na konferenciu. Výzva bude obsahovať informácie o sekciách a záujemcovia budú prihlasovať príspevky vždy do konkrétnej sekcie. Z. Kusá pripraví **do 27. 10.** návrh formuláru na prihlasovanie abstraktov, ktorý pošle výboru na pripomienkovanie (s termínom zaslania pripomienok **do 3. 11.**) Z. Kusá súčasne pripraví návrh stránky konferencie (s umiestnením informácií o plenárnych rečníkoch, sekciách s anotáciami, informáciami o podmienkach týkajúcich sa zaradenia príspevku do sekcie, ubytovania, výšky konferenčného poplatku, organizátoroch atď.) a bude ho konzultovať s riaditeľom SÚ SAV.

Stránka s kompletnými informáciami o konferencii, na ktorej bude vstup pre prihlasovanie príspevkov, bude súčasťou webu Sociologického ústavu SAV, keďže s umiestňovaním komplexnejších informácií na web SSS pri SAV sú technické problémy. Na stránke SSS pri SAV bude zverejnený link s preklikom na príslušnú stránku konferencie na webe SÚ SAV. Úplné zverejnenie výzvy na prihlasovanie príspevkov sa odhaduje okolo **15. novembra**.

Po vzájomnej diskusii sa členovia výboru zhodli, že konečný termín na prihlasovanie na konferenciu bude predbežne do konca marca 2024, ale v závislosti od situácie sa ešte môže zmeniť. Neplánuje sa vydanie ani zborníka abstraktov, program konferencie s abstraktmi príspevkov bude štandardne k dispozícii na stránke konferencie.

Bod 3. informácia o činnosti sekcií SSS pri SAV a pracovných skupín

Z. Kusá za neprítomného J. Hankovského informovala o činnosti Klubu mladých sociológov a činnosti pracovnej skupiny (Hankovský, Hofreiter, Džambazovič), ktorá rieši nový web stránku SSS pri SAV a nábor mladých sociológov do spoločnosti. Po diskusii sa členovia výboru dohodli poveriť pracovnú skupinu vyhľadaním troch cenových ponúk na spracovanie loga a grafickej webovej stránky SSS pri SAV, ktoré výbor posúdi.

Zapojenie mladých sociológov do spoločnosti je komplikované. Z. Kusá informovala, že oslovila mladých sociológov na ústave s ponukou členstva v SSS, ale nik sa neprihlásil. J. Hankovský navrhol pripraviť spolu s K. Charvátom plagát/pútač, ktorým by oslovili sociologické pracoviská. Výbor sa iniciatíve potešil a súhlasí s prípravou plagátu a rozoslaním na sociologické pracoviská. Jeho koncepciu zveruje J. Hankovskému a K. Charvátovi. K. Čukan navrhol stretnutie sociologických pracovísk a členov výboru s cieľom nájsť spôsob osloviť mladých sociológov (študentov). Z. Kusá v tej súvislosti navrhla organizovať takéto stretnutie v rámci budúcoročného seminára (niekedy na jar) zameraného na pripomenutie si 60. výročia vzniku SSS pri SAV. V tej súvislosti osloví predsedov sekcií k spolupráci pri príprave seminára.

D. Moravčíková následne informovala o akciách, ktoré organizovala sekcia sociológie vidieka a poľnohospodárstva v roku 2023. 17.10. organizovala 3. ročník diskusných panelov Poľnohospodárstvo ako aktér sociálnej inklúzie, na ktorých sa zúčastnilo 90 odborníkov fyzicky a 40 online. 28.11. pripravuje neformálne diskusie s názvom Fandím slovenskej sociológii, ku ktorým v krátkom čase zašle pozvánku a program. 30.11. pripravuje sekcia podcast , kde študenti spracujú tému slovenská klíma v obciach kde bývajú. Nahrávka bude online k dispozícii.

Z. Kusá ospravedlnila vedúcu sekcie sociológie kultúry A. Kvasničkovú, a oboznámila členov výboru, že akcia, ktorú mala v pláne sekcia, sa tento rok konať nebude a presunie sa na budúci rok. Následne D. Alieva informovala o veľkom záujme a odozve na teoretický seminár Umelá inteligencia: sociálne a etické problémy (24.5.2023). Vyjadrila sa aj k pripravovaným slovensko-českým sociologickým dňom a vyslovila obavy z možnej neúčasti starších sociológov kvôli vzdialenosti a finančným nákladom. Navrhla možnosť pripojenia online účastníkov. Z. Kusá ju ubezpečila, že online pripojenie minimálne pre ňou vedenú sekciu môže byť zabezpečené. Pripomenula 60. výročie založenia SSS pri SAV v roku 2024, čo je vhodná príležitosť pre stretnutie starších sociológov pamätníkov na históriu sociologickej spoločnosti. Mohlo by sa konať na jar budúceho roku.

G. Brutovská informovala členov výboru o aktivitách Východoslovenskej pobočky v roku 2023. 14.6. sa uskutočnilo vedecké sympóziu *Aktuálne výzvy pre sociálnu prácu*. 27.11. pobočka pripravuje 14. doktorandskú konferenciu *Environmentálna spravodlivosť vo výskume* – pozvánku zašle v najbližšom čase. 8.11. bude krst knihy p. prof. Balogovej a p. prof. Bilasovej s názvom Filozofia starnutia - nebola to plánovaná akcia (teda bude bez finančnej dotácie), ale pobočka bude spoluorganizátorom.

Bod 5 Rôzne

V Rôznom sa členovia výboru zamýšľali aj nad termínom organizácie Valného zhromaždenia. Vzhľadom na jeho bohatý a dôležitý program (diskusia o návrhu novely Stanov SSS pri SAV) sa zhodli v názore, že Valné zhromaždenie by malo byť samostatným podujatím, nespájaným s vedeckou konferenciou. Keďže v septembri 2024 sa konajú 11. Slovenské a české sociologické dni, Valné zhromaždenie a voľby výboru pre ďalšie funkčné obdobie sa teda pravdepodobne posunú na začiatok októbra.

Roman Hofreiter informoval o termínoch, ktoré súvisia s prípravou ceny Alexandra Hirnera s cenou pre mladého sociológa. Keďže termín odovzdania nominácií je podľa štatútu ceny 1 marec navrhol, aby sa do polovice novembra pripravili podklady na publikovanie výzvy a následne aby sa výzva periodicky pripomínala. Výbor ho tým poveril. Ďalej navrhol, aby sa na januárovom stretnutí prebrala otázka nominácie členov a členiek do poroty súťaže.

Bod 6

Z. Kusá poďakovala členom výboru a hosťom za aktívnu účasť a o 18:15 zasadnutie výboru ukončila.

V Bratislave 18. 10. 2023

Zapísala: Gizela Brutovská, Danka Moravčíková

Overil: Roman Hofreiter

Zuzana Kusá:

predsedníčka SSS pri SAV

Príloha č. 1 k Zápisnici zo 6. zasadnutia výboru SSS pri SAV dňa 18. 10. 2023

Návrhy sekcií pre 11. Slovenské a české sociologické dni Spolupráca, konflikt a legitimita v spoločnosti (10. – 13. september 2024 Kongresové centrum SAV ACADEMIA Stará Lesná)

N	Názov sekcie	Garantovanie
1	Kontexty obnovovania sociológie a empirického výskumu v prvej polovici 60. rokov 20. storočia.	Doc. Mgr. Miroslav Tížik, PhD., SÚ SAV, v. v. i. PhDr. Martin Vávra, PhD., Sociologický ústav AVČR
2	Prínos národných sociologických spoločnosti k disciplinárnej, subdisciplinárnej a teoretickej profilácii českej a slovenskej sociológií	Doc. Dr. Dilbar Alieva, CSc., SÚ SAV, v. v. i. Mgr. Miroslav Paulíček, PhD. FSS Ostravská univerzita
3	Studium disability: Hranice ne/normálnosti a postihnutí v českých a slovenských sociálnych vedách	Mgr. Hana Porkertová, Ph.D., Mendelova univerzita v Brně Mgr. Martin Fafejta, Ph.D., Univerzita Palackého
4	Environmentální sociologie a antropozoologie (human-animal studies)	Doc. Dušan Janák, PhD. Katedra sociológie FiFUK , Mendelova univerzita v Brne; Mgr. Katarína Strapcová, PhD., SÚ SAV, v. v. i.
5	Organizácie a inštitúcie: normatívne očakávania a uplatňované postupy	Mgr. Jana Lindbloom, PhD., SÚ SAV, v. v. i, Mgr. Ema Hrešanová, Ph.D., Sociologický ústav SAV v.v.i.
6	Vzdelávacie dráhy detí a mladých ľudí: inštitucionálne rámce, spôsoby výberu, faktory a dôsledky ich voľby	Doc. Mgr. Roman Džambazovič, PhD., Katedra sociológie, FiFUK Prof. PhDr. Tomáš Katrňák, PhD. Katedra sociologie, Fakulta sociálních studií, MU, Brno
7	Lokální demokracie a její legitimita v České republice a na Slovensku. Prostor střetu zájmů či spolupráce?	Doc. Mgr. Dan Ryšavý, Ph.D., FF UP Olomouc; Prof. RNDr. Ján Buček, CSc., Přírodovědecká fakulta UK v Bratislave;
8	Spoločnosť v (ne)bezpečí?	PhDr. Karol Čukan, CSc., Sekcia sociológie armády SSS pri SAV; PhDr. Dominika Pažická Černáková, PhD., MO SR Mgr. Jitka Laštovková, Ph.D., Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
9	Sociálne a kultúrne kontexty konšpiračných teórií a dezinformácií v českom a slovenskom priestore	Mgr. Marie Heřmanová, PhD. SoÚ AVČR Mgr. Dominik Želinský , PhD., SÚ SAV v. v. i.
10	Tradice a současnost konzumace alkoholu v ČR a SR: vzorce, funkce, sociální souvislosti	PhDr. Jiří Vinopal, PhD., katedra sociologie FF UK Praha Prof. Martin Bútora, CSc
11	Spotreba a spotrebiteľ: prieniky konzumerizmu do spoločnosti	Mgr. Milan Zeman, SÚ SAV v.v.i. doc. RNDr. František Křižan, PhD., PriF UK Bratislava
12	České a slovenské vězeňství: oddělené i provázané	Ing. Alena Lochmannová, Ph.D., MBA Mgr. Lukáš Dirga, PhD. Katedra sociologie a sociální práce, Filosofická fakulta Západočeská univerzita v Plzni
13	„Voľný prúd“	Mgr. R. Hofreiter, PhD. Doc. Dr. H. Kubátová, PhD., PhDr. Z. Kusá, CSc., Mgr. J. Strussová, PhD.

Anotácie sekcií:

1. Kontexty obnovovania sociológie a empirického výskumu v prvej polovici 60. rokov 20. storočia.

Garantujú: Doc. Mgr. Miroslav Tížik, PhD., Sociologický ústav SAV, v. v. i. ;PhDr. Martin Vávra, PhD., Sociologický ústav AVČR

Anotácia:

V roku 2024 uplynie 60 rokov od prvého kroku k obnove sociológie v Československu, ktorým bolo založenie Československej sociologickej spoločnosti pri ČSAV a Slovenskej sociologickej spoločnosti pri SAV. Na inštitucionálnej rovine (katedry, ústavy, časopisy, odborné spoločnosti) bola sociológia obnovená pomerne rýchlo už v polovici 60. rokov 20. storočia. V odbornom diskurze bol ale tento návrat sociológie postupne pripravovaný už od druhej polovice 50. rokov.

Diskusie na najvyššej úrovni o potrebe empirického skúmania spoločnosti s využitím metód sociológie sa viedla v rámci filozofie, napríklad na stránkach Filosofického časopisu, kde mala predovšetkým podobu sporu o metódu historického materializmu a o potrebu tzv. konkrétneho výskumu. Určitý zlom predstavoval rok 1956, kedy prudko narástol počet zmienok o sociológii, pričom išlo o zmienky, ktoré nemali iba podobu akéhosi „rituálneho odsúdenia“. Autori, medzi ktorými vynikali predovšetkým Jaroslav Klofáč a Vojtěch Tlustý, volali po skutočne kritickom štúdiu metód „buržoáznej sociológie“ (čo predpokladalo dostupnosť aktuálnej literatúry a možnosť publikovať texty postavené na štúdiu tejto literatúry), či dokonca priamo po využití týchto metód, hoci v polovici 50. rokov sa malo toto využitie odohrávať v rámci historického materializmu.

V rovnakom čase, v druhej polovici 50. rokov prebiehala tiež aplikácia metód sociológie (dotazníkové výskumy realizované na vzorke cieľovej populácie, pozorovanie) v rámci demografie, urbanizmu či sociálneho lekárstva. Na základe použitej metódy možno hovoriť, že šlo o sociologický výskum – iba bez sociologického slovníka. Napríklad rozsiahly Výskum rodičovstva prebehol už v roku 1956.

Zatiaľ čo samotná obnova inštitúcií sociológie v Československu je už relatívne dobre popísaná, mnohé procesy, ktoré tomu predchádzali, na svoj popis a zhodnotenie, no predovšetkým zasadenie do širších súvislostí, ešte stále čakajú.

V sekcii chceme dať priestor autorom, ktorí sa nad týmito procesmi chcú systematickejšie zamýšľať.

Medzi otázky, ktoré by sme radi diskutovali patria:

- V akých diskurzívnych spoločenstvách sa problematika výskumu spoločnosti riešila
- Aký bol vzťah obnovovanej sociológie, najmä empirickej k predchádzajúcim etapám jej vývoja a k dedičstvu empirických výskumov (personálny, inštitucionálny, ideový)
- Akú úlohu mal marxizmus a marxistická filozofia v procese obnovy sociológie a empirického výskumu v Československu
- Čo sa skúmalo, prípadne aké výskumy boli pripravované, ale nebolo možné ich realizovať; Kto výskumy inicioval a kto realizoval; Aké výskumné metódy boli aplikované; Aké podstatné výsledky výskumy priniesli a Akým spôsobom boli tieto výsledky šírené

2. Prínos národných sociologických spoločností k disciplinárnej, subdisciplinárnej a teoretickej profilácii českej a slovenskej sociológie

Garantujú: Doc. Dr. Dilbar Alieva, CSc., Sociologický ústav SAV, v. v. i., Mgr. Miroslav Paulíček, PhD. FSS Ostravská univerzita

Anotácia

Návrh zdôrazňuje potrebu sa venovať prevažne činnosti ČSSS, počas ktorej sa formovala disciplinárna identita československej sociológie v jej konfrontácii s historickým materializmom a vedeckým komunizmom. Bol tu aj problém vyrovnania s psychológiou a sociálnou psychológiou, s národopisom apod. Súčasne s tým prebiehal aj proces teoretickej profilácie českej a slovenskej sociológie v jej nadväznosti na sociologickú klasiku a súčasnú západnú sociológiu. V tejto sfére prínosná bola najmä činnosť sekcie sociologickej teórie. Treba poukázať na blahodarné pôsobenie sociologických spoločností na vznik sekcií, v rámci ktorých sa formovali určité sociologické sub-disciplíny. Tak na Slovensku vznikli, a to už mimo akademických štruktúr, sociológia poľnohospodárstva, sociológia mládeže, urbanistika, sociológia podniku a í. Napokon aj samotná teoretická sociológia sa vyvíjala nielen v akademickom prostredí, ale aj v priebehu prednáškových a konferenčných podujatí sekcií sociologickej teórie.

3. Studium disability: Hranice ne/normálnosti a postižení v českých a slovenských sociálních vědách

Garantují: Mgr. Hana Porkertová, Ph.D., Mendelova univerzita v Brně a Mgr. Martin Fafejta, Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci

Anotácia

Studium disability je v českém a slovenském akademickém diskurzu především záležitostí medicíny či speciální pedagogiky. Při sociologickém studiu nerovností, tělesnosti, ne/normálnosti a jinakosti se akcentuje zejména gender, sexualita, etnicita, či třída, ale téma postižení bývá i přes jeho relevanci opomíjeno. Účelem sekce je shromáždit příspěvky, které propojují tělesnost se společností a kombinují studia disability a postižení s dalšími tématy a teoriemi sociálních věd. Cílem je kromě zviditelnění tohoto tématu v české a slovenské sociologii i rozvoj disability studies/studií postižení na tamních univerzitách.

Mezi diskutovanými tématy může být např. disability a:

- Hranice ne/normálnosti a ne/závislosti
- Tělo a tělesnost
- Aktivismus a sociální hnutí
- Nerovnosti v intersekcionalním přístupu
- Technologie
- Současná situace disability studies/studií postižení v Česku a na Slovensku
- Péče
- Vliv pandemie na život lidí s postižením
- Temporalita
- Stigma a diskriminace

4. Environmentální sociologie a antropozoologie (human-animal studies)

Garantují: Doc. Dušan Janák, PhD. Katedra sociologie FiFUK Bratislava; Mendeo univerzita v Brně, Mgr. Katarína Strapcová, PhD., Sociologický ústav v.v.i.

Anotácia:

Cílem sekce je soustředit teoretické, metodologické i empirické příspěvky z oblasti environmentální sociologie a souvisejícího sociologického výzkumu vztahu lidí ke zvířatům. V rámci environmentální sociologie vítáme příspěvky zabývající se tématy jako společenské dopady změny klimy, environmentální spravedlivost, environmentální hnutí a klimatická změna ve veřejné diskusi, udržitelnost a zelená spotřeba. Environmentální sociologie i sociologicky zakotvená antropozoologie (human-animal studies) jsou tematicky různorodou oblastí sociologického výzkumu a často mají interdisciplinární přesahy. Smyslem sekce je zvýšit vzájemnou informovanost badatelů v předmětných oblastech, a proto je sekce otevřena tematicky různorodým příspěvkům.

Doplňkovým programem sekce je fakultativní peripatetický výšlap za environmentálními krásami Vysokých Tater podněcujícími sociologickou imaginaci.

5. Organizácie a inštitúcie: normatívne očakávania a uplatňované postupy

Garantují: Mgr. Jana Lindbloom, PhD., Mgr. Ema Hrešanová, Ph.D., Katedra sociologie, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova

Anotácia:

Organizácie, či už vo sfére štátnej a verejnej správy alebo v podobe neziskových, alternatívnych či naopak konvenčnejších ekonomických právnych subjektov, predstavujú priesečník medzi inštitucionalizovanou formou a konkrétnym organizačným prevedením. Inštitucionalizované rámce ako aj žité, praktické postupy sú neoddeliteľne vsadené do širšieho spoločenského prostredia, do sociálnych vzťahov, zákonných nariadení, normatívnych očakávaní a kultúrnych vzorov. Organizácie vo svojom snažení o legitimitu, postavenie a napĺňanie cieľov potrebujú neustále zapájať rutinné i výnimočné podoby inštitucionálneho, kolektívneho a individuálneho aktérstva, ktoré majú potenciál určité organizačné postupy buď udržať a posilniť alebo podkopať či meniť. V tejto sekcii vítame abstrakty príspevkov, ktoré buď v podobe teoretického rozvažovania alebo empirických výskumov poukážu na rôzne aspekty, nariadenia, štruktúry, vzťahy, (protichodné) normatívne očakávania, spory, praktiky, dilemy, či paradoxy, ktoré v súčasnosti vstupujú do uplatňovaných postupov v rámci inštitucionalizovane organizovaných dosahovania cieľov v rôznych spoločenských oblastiach.

6. Vzdelávacie dráhy detí a mladých ľudí: inštitucionálne rámce, spôsoby výberu, faktory a dôsledky ich voľby

Garantujú: Doc. Mgr. Roman Džambazovič, PhD. ,Katedra sociológie, Filozofická fakulta, UK Bratislava, Prof. PhDr. Tomáš Katrňák, PhD. Katedra sociologie, Fakulta sociálnych štúdií, MU, Brno

Anotácia:

Vzdelávací systém na Slovensku ako aj Česku v posledných desaťročiach prechádza výraznými zmenami, ktoré iniciovali zvýšený záujem o skúmanie ich dôsledkov. Primárnym cieľom sekcie je ponúknuť teoretické, metodologické a empirické konferenčné príspevky, ktoré identifikujú trendy, ponúknu vysvetlenia ich príčin a dôsledkov. Výber vzdelávacích dráh sa stáva v podmienkach vzdelanostnej expanzie, masifikácie vyššieho vzdelania, ale pretrvávajúcej selektivity vzdelávacieho systému a vzdelanostných nerovností stále dôležitejšou výskumnou témou. Aké typy vzdelávacích dráh a aké spôsoby ich výberu vieme identifikovať u detí a mladých ľudí? Ktoré faktory pôsobia na výber základnej, strednej a vysokej školy? Aká je úloha rodinného prostredia, školy, rovesníkov atď. pri výbere vzdelávacej dráhy? Aké sú dôsledky tejto voľby? Dôležitým je aj z tohto hľadiska nezabúdať na témy (ne)rovných šancí na vzdelanie, na spôsoby jej merania, či na skúmanie dôsledkov vzdelanostnej expanzie na rôznych stupňoch vzdelania

7. Lokální demokracie a její legitimita v České republice a na Slovensku. Prostor střetu zájmů či spolupráce?

Garantujú: Doc. Mgr. Dan Ryšavý, Ph.D., Filozofická fakulta UP Olomouc; Prof. RNDr. Ján Buček, CSc., Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave

Anotácia:

Od obnovy miestnej samosprávy v Česku a na Slovensku uběhlo „kristovských“ 33 let. V orgánech místních samospráv zasedly během třech dekád stovky tisíc zastupitelů a desítky tisíc (přímo či nepřímě) volených starostů a dalších představitelů obcí. Místní samospráva představuje jeden z nejrozšířenějších způsobů participace občanů na správě věcí veřejných, ale také kariéerní příležitost pro politiky, jež se politice věnují „na plný úvazek“. Obnovu samosprávy na obou stranách řeky Moravy provázal obdobný étos. Na druhé straně se od počátku v Česku a na Slovensku lišilo nastavení klíčových institucí (např. způsob volby starostů).

V obou zemích patří obecní samospráva mezi politické instituce s nejvyšší důvěrou občanů. Politické strany se v místní politice viditelně angažují obvykle jen ve větších městech. Přitom je lokální samospráva chápána jako škola demokracie. Občané mají přímou zkušenost s lokální demokracií a v každých volbách v Česku a na Slovensku kandiduje velké množství kandidátů. Jak se na místní demokracii a možnost angažovat se v ní dívají občané Česka a Slovenska? Vnímají ji jako místo spolupráce či spíše prostor pro střet soupeřících zájmů? Jaká je důvěra občanů v lokální samosprávu a vede lokální participace k prodemokratickým postojům obyvatel? Může vysoká fragmentace obcí (např. oproti sousednímu Polsku) paradoxně podporovat demokratickou stabilitu? A jak vnímají lokální demokracii její volení účastníci – starostové a zastupitelé obcí a měst? To jsou jen některé otázky, které si lze klást v souvislosti s tématem sekce.

8. Spoločnosť v ne/bezpečí?

Garantujú: PhDr. Karol Čukan, CSc., Sekcia sociológie armády SSS pri SAV; PhDr. Dominika Pažická Černáková, PhD., MO SR; Mgr. Jitka Laštovková, Ph.D., Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Anotácia:

Je naša spoločnosť pod vplyvom zhoršujúcej sa bezpečnostnej situácie v bezpečí alebo je ohrozená, a napriek tomu sa cíti bezpečne? Ako k aktuálnemu stavu bezpečnostnej situácie v našom regióne pristupujú štátne inštitúcie, bezpečnostné zložky, a ako sa tým mení spoločnosť? A predovšetkým, ako tento stav vníma verejnosť (laická aj odborná) a obyvatelia ČR a SR, v čom sa líšime medzi sebou a v čom od zvyšku sveta? Participantí budú mať možnosť aj prezentovať svoju perspektívu chápania vzťahu spoločnosť – aktuálna bezpečnostná situácia a obohatiť sekciu o originálne teoretické aj empirické príspevky súvisiace s problematikou bezpečnosti a obrany.

9. Sociálne a kultúrne kontexty konšpiračných teórií a dezinformácií v českom a slovenskom priestore

Garantujú: Mgr. Marie Heřmanová, PhD. Sociologický ústav AVČR; Mgr. Dominik Želinský, PhD., Sociologický ústav SAV v.v.i.

Anotácia

Konšpiračné teórie a dezinformácie sú už takmer dekádu dôležitou témou spoločenského aj politického diskurzu. Tendencia podľahnúť im predstavuje podľa mnohých zásadné ohrozenie pre stabilitu demokratického systému. Situácia je podľa časti spoločenských elít natoľko vážna, že si vyžaduje inštitucionálne riešenia: na Slovensku aj v Českej republike vznikajú štátne aj občianske projekty, ktorých cieľom je moderovať vplyv tzv. „konšpiračnej scény“ na verejný priestor. Ako zdroj tohoto ohrozenia sa často označuje nedostatok digitálnej gramotnosti, informačný pretlak v mediálnom ekosystéme, či účelové jednania domácich a zahraničných aktérov. Pociťovaná intenzita tohoto problému narástla najmä po roku 2020, keď téma konšpiračných teórií rezonuje v súvislosti s pandémiou Covid-19 a ruskou inváziou na Ukrajinu.

V širokom rámci sociálnych vied sa v posledných rokoch ozývajú kritické hlasy, ktoré upozorňujú na širšie sociálne, kultúrne a politické súvislosti relatívneho úspechu konšpiračných teórií v strednej Európe. Tie podľa nich nepredstavujú len formu sociálnej patológie, ale oveľa komplexnejší a mnohohrstvený fenomén: tzv. „konšpirácie“ môžu byť spôsobom Weberovského „znovu-zakúzenia“ racionalizovaného sveta, prejavom politickej a sociálnej nespokojnosti, ale aj formou kritiky mocenských a ekonomických nespravodlivostí v súčasných spoločnostiach. Priaznivci tzv. „alternatívneho spektra“ neodmietajú nutne vedu, poznanie či objektivitu, ale spochybňujú ich prepletenie s expertnými a politickými diskurzmi, ako aj ich mocenské súvislosti.

Sekcia si kladie za cieľ preskúmať na základe pôvodného výskumu súvislosti popularity konšpiračných teórií a dezinformácií v českom a slovenskom priestore.

10. Tradice a současnost konzumace alkoholu v ČR a SR: vzorce, funkce, sociální souvislosti

Garantují: PhDr. Jiří Vinopal, PhD., katedra sociologie FF UK Praha, Prof. Martin Bútora, CSc

Anotácia:

Zatímco různé oblasti společenského vývoje za uplynulých pětadvacet let již byly podrobeny důkladné reflexi, neplatí to zcela pro fenomén, který je s námi dnes a denně: alkohol. Od vydání komplexní sociologické analýzy role alkoholu v našich zemích v průkopnické knize Martina Bútory *Mne sa to nemôže stať* v roce 1989 se mnohé proměnilo, mnohé zůstalo stejné nebo přinejmenším velmi podobné – víme však co a do jaké míry?

Dostaly změně takové ukazatele, jako jsou výše spotřeby v různých sociálních skupinách, jejich konzumační vzorce nebo skladba preferovaných nápojů? Proměnila se role, jakou alkohol sehrává v běžných životech obyvatel? Do jaké míry v nich zastává spíše úlohu veselého společníka, a do jaké roli panovačného démona? Proměnila se skladba nebo úroveň sociálních rizik, která jsou s konzumací alkoholu spojena? A jaká dnes vlastně dominují? Dokážeme i dnes najít komplexní sociální souvislosti konzumace alkoholu v podobě kulturních vzorců, historických tradic a železné košile zvyku, symbolického statusu různých druhů nápojů nebo samotného vnímání alkoholu a společenské tolerance k jeho konzumaci?

Cílem panelu je shromáždit příspěvky k tematice konzumace alkoholu v našich zemích, které poskytnou oborově široký obrázek tohoto fenoménu. Prezentace, které nasvítí, co vede Slováky a Čechy k pití alkoholických nápojů, jak se vzorce a formy konzumace mění a vyvíjí v čase, jaká jsou skutečná, jakož i vnímaná, pozitiva a negativa jeho konzumace v realitě našich zemí. V panelu jsou proto vítány příspěvky perspektiv sociologických, psychologických, etnologických, historických, ale také adiktologických nebo sociálně preventivních. Klíčovým spojovacím prvkem bude sociální rovina reflexe fenoménu, tedy zaměření na místo alkoholu v životě současných společností České a Slovenské Republiky.

11. Spotreba a spotrebiteľ: prieniky konzumerizmu do spoločnosti

Garantujú: Mgr. Milan Zeman, Sociologický ústav SAV v.v.i., doc. RNDr. František Křižan, PhD., PriF UK Bratislava

Anotácia

Za ostatné roky došlo k výrazným zmenám v (nákupnom) správaní spotrebiteľov mnohých post-socialistických krajín. Vo všeobecnosti sa stretávame s označením konzumná spoločnosť, ktorej prejavom je konzumerizmus. Ako opozitum vzniklo niekoľko alternatív, ktoré odmietajú globálne trendy v spotrebe. Ide o udržateľnú spotrebu až po hnutie za antispotrebu. Výrazný vplyv na zmenu spotrebiteľského správania mala aj pandémia Covid-19. Sekcia je zameraná prevažne na sociálne a environmentálne aspekty (udržateľnej) spotreby, ako aj

hľadanie alternatív a trendov v spotrebe v zmenenom nákupnom správaní spotrebiteľov. Predpokladáme aktívnu účasť odborníkov zo sociológie, geografie a ekonómie zo SR a ČR.

12. České a slovenské vëzeňství: oddëlené i provázané

Garantujú: Ing. Alena Lochmannová, Ph.D., MBA, Mgr. Lukáš Dirga, Katedra sociologie a sociální práce, Filozofická fakulta Západočeská univerzita v Plzni

Anotácia

Po rozpadu spoločného štátu se cesty slovenského a českého vëzeňství formálne rozešli, stále si ničménë udržiujú radu spoločných rysů a výzev. Predmetná sekce nabízí prostor pro reflexi a komparaci historického vývoje ale i současného stavu a výzev vëzeňství v Česku i na Slovensku. Zejména v českém kontextu zažívá v posledních letech sociologický výzkum vëzeňství a otázek s tím souvisejících poměrně výrazné oživení a téma vëzeňství postupně proniká do mainstreamového proudu sociologického bádání. Vytvořením prostoru v rámci nabízené sekce bychom rádi podpořili další rozvoj české a slovenské penitenciární sociologie.

13. Voľný prúd

Príloha č. 2 Vyžiadané plenárne prednášky pre 11. slovenské a české sociologické dni

	Prednášajúci	Inštitúcia	Názov prednášky
1	Ela Drazkiewicz	University of Lund, SÚ SAV v. v. i.	Konšpirácie – ich tvorcovia, šíritelia a vyšetrovatelia - verzia k 30. 7. 2023
2	Petr Gibas	SoÚ SAV AV ČR	Péče o život: více-než-lidské spolu-žití, město, politika a role společenské vědy
3	Erika Harris	University of Liverpool	Dilemy nacionalizmu v strednej a východnej Európe (+ abstrakt)
4	Martin Lux	SoÚ SAV AV ČR	Sociológia bývania - verzia k 30. 7. 2023
5	Marek Mikuš	Max Planck Institute for Social Anthropology	Financionalizácia domácnosti na Slovensku: ekonomicko-antropologická perspektíva
6	Richard Filčák	Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i. Prog. ústav	Zraniteľné skupiny, nerovnosti, prírodné hrozby verzia k 30. 7. 2023
7	Kateřina Nedbálková	FSS MU Brno	Normalizace násilí: automobilismus jako metafora společnosti
8	František Novosád	FiÚ SAV	Dejiny sociológie v kontexte spoločenských a filozofických vied - verzia k 30. 7. 2023
9	Pavel Pospěch	FSS MU Brno	Spoločenské nerovnosti verzia k 30. 7. 2023
10	Tereza Stöckelová	SoÚ SAV AV ČR	Vedecké evalvácie, metriky, publikačné stratégie, veda a rod
11	Soňa Szomolányi	Fi FUK	Je skutočne slovenská spoločnosť polarizovaná? (+ abstrakt)
12	Petr Soukup	FSEV UK Praha	Nepoučiteľná spoločnosť? Postoje českej spoločnosti ku krízam (+ abstrakt)